

YILIN İKİNCİ YARISINDA EKONOMİ

Tevfik ALTINOK

Yıla başladık derken, bakıyorum 2012 yılının ikinci yarısına girmişiz bile...

Bu süreçte, komşumuz Yunanistan'da ekonomik sıkıntıları takip eden seçimler yapıldı. Fransa da Sarkozy seçimi kaybetti, Hollande Fransa'nın yeni Cumhurbaşkanı oldu. İspanya borç sıkıntısı ile boğuşuyor ve bankaların Merkez Bankasına karşı temerrüde düşmesi ilginç, İspanya'yı kim takip edecek belli değil. Meksika'da Liderler Zirvesi... Türkiye Cumhuriyet tarihinde ilk kez IMF den kaynak kullanımı yerine, IMF ye kaynak verir konuma geldi. Sanıyorum sadece bunlar bile başlı başına Dünya ekonomilerinde üzerinde durulması gereken ana başlıklar gibi görünüyor bana...

DÜNYA EKONOMİSİNDE NELER OLUYOR?

Herkesin Dünya'daki ekonomik gelişmeler konusunda cevabını merak ettiği soru, krizin nihayete erip ermediğine yönelik olarak ortaya çıkıyor... Bana sorulduğunda cevabım belli, gerçek o ki, kriz henüz sonuçlanmadı. Ama ilk şoklar atlatıldı, yaraların sarılmasına yönelik çabalar ilk kayıpları unutturmaya başladı. Unutulmamalıdır ki, hala korkulan yeni bir krizin ortaya çıkıp çıkmaması endişesidir. Bu endişenin temelinde ise,

- Bir taraftan jeopolitik risk, orta doğuda ortaya çıkabilecek siyasi gerginlik, daha açık bir ifade ile Suriye'deki olaylar

ya da İran'ın nükleer gerginliğe yol açacak tutumu ve buna bağlı olarak petrol ya da enerji tedarikindeki sıkıntıların,

- Diğer tarafta Avrupa Birliğinde yaşanan kamu borçlarındaki risk sonucunda ortaya çıkabilecek Euro'nun yaşam savaşının, yattığı düşüncesindeyim.

Bu çerçevede, Dünya ekonomisiyle ilgili olarak yapılacak değerlendirmelerde öncelikle hesaba katılması gereken bazı ana başlıklara dikkat çekmekte yarar görüyorum;

- Güven faktörü göz ardı edilemez. Hepimiz biliyoruz ki, kriz ertesinde Devlete ve kurumlara olan güven sarsılmıştır. Henüz bu güvensizliğin tamiri gerçekleştirilememiştir.
- Pek çok ülkede bankaların durumu düzeltilememiş ve likidite sıkıntıları giderilememiştir.
- Gelişmiş ülkelerdeki bütçe politikaları açık finansman uygulamasından kurtarılamamışlardır.
- Bunun sonucunda da para politikalarında karşılıksız para basımına son verilememiştir.
- Emtia fiyatları şu sıralarda düşüşte olsa da nereye doğru yönleneceğinde endişeler vardır.
- Gelişen ekonomilerde;
 - ✓ daha yavaş bir büyüme beklentisine rağmen,
 - ✓ bir taraftan büyüme çarkını çevirme çabası,
 - ✓ diğer taraftan aşırı likiditenin yaratacağı enflasyonist baskıyı yavaşlatma umudu dikkat çekmekte ve
 - ✓ bu arada faizlerdeki düşüşün işi nereye götüreceği merak konusu olarak zihinlerde soru işaretleri yaratmaktadır.

Bu gelişmeler ışığında, geleceğe bakış maalesef ABD dâhil gelişmiş ülkeler açısından pek de iç açıcı gözükmemektedir. Şu bir gerçek ki, ABD de toparlanma sınırlı olarak gelişmekte, AB de durgunluk ise had safhadadır. Çin yavaş yavaş ihracata dayalı ekono-

mik modelden iç talebe dayalı bir sisteme geçişin arayışı içinde gibi görüntü vermektedir.

Unutmayalım ki, Dünya ticareti zayıflamakta... Kaldıraç hesaplarını hesaplamaktan vazgeçmesi gereken başta bankalar olmak üzere, batılı finans kuruluşları Basel III ile gelecek katı kurallar karşısında kara kara düşünmekten kendilerini alamamaktadırlar. Değiştirilemeyecek gerçek, bana göre, bu konuda en büyük zararı AB ülkeleriyle Japonya'nın yaşayacak olmasıdır.

TÜRKİYE EKONOMİSİNDE NELER OLUYOR?

Dünya'da tüm bunlar yaşanırken, Türkiye'nin "tuzu kuru" düşüncesinde olanların sayısı az değildir. Bunun nedeni açıktır. Ekonomik gösterge rakamlarına bakıldığında aksini söylemek ya da düşünmek çok güçtür. Gerçekten Türkiye ekonomik gösterge rakamlarına bakıldığında gıpta ile temaşa edilecek bir konumda görünmektedir.

Burada Merkez Bankamızın uyguladığı para politikalarının bu seneki ekonomik gelişmelerde belirleyici olduğunu ve ekonomide Merkez Bankasının tanımlaması ile "bir dengelenme sürecinde" olduğumuza dikkat çekmek isterim. Bu tanımlamanın temelinde ise, iç taleple dış talep arasını dengelemek için aşırı enflasyonist ve cari açığı yükselten o iç talebi daraltarak ihracata dayalı büyümeye geçme çabası yatmaktadır.

Bu değerlendirme ışığında bakıldığında, fiyat istikrarı ile finansal istikrarı sağlamak amacıyla, Merkez Bankamızın kredi büyümesi ve döviz kurunun kontrol altında tutulmasına yönelik olarak faiz politikası ve likidite politikalarının şekillendiğini gözlüyoruz. Bunların etkisiyle bu sene ekonomiyi soğutma çabasının ön plana çıktığını, geçen seneye nazaran daha sıkı bir para politikasının izlendiğini, dolayısı ile de hem enflasyonu, hem de cari açığı kontrol etme amacına ulaşıldığını belirtmekte beis görmüyorum.

Merkezi Yönetim Bütçe uygulamasında ise, gerçekleşen Nisan ayı sonuçları geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında, bütçe

giderlerinde yüzde 17'lik bir artışa işaret ederken gelirlerdeki artışın yüzde 15,5'ta kaldığı görülmektedir. Geçen seneye göre ekonomideki yavaşlamadan kaynaklanan KDV ve ÖTV tahsilâtında ve ithalattaki yavaşlamadan kaynaklanan ithalata bağlı vergi gelirlerinde gözlenen yavaşlamanın bütçe gelirlerini etkilediği, faizlerin yükselmesiyle de bütçede faiz giderlerinin artışına neden olduğu anlaşılmaktadır. Bütçe açığı ilk dört ayda yüzde 63.6 gibi hızlı bir artış gösterirken büyüklük olarak 5 milyar TL'lik artışın çok endişe verici olmadığını söylemek mümkündür. Faiz dışı fazlanın ise yüzde 23.3'lük bir artışla 16.9 milyar lira civarında olduğu görülmektedir. Ancak memur ve emekli aylıklarının zammı Ocak'ta yapılamadığı için şimdi 6 aylık fark ödemelerinin bütçe açığını biraz daha büyüyeceği gerçeğini dikkate almak gerekmektedir.

Ekonomideki yavaşlamanın bir birini besler şeklindeki bir etkisi sanayi üretimindeki yavaşlama şeklinde karşımıza çıkmakta ve kapasite kullanım oranları şu anda geçen seneki aynı aylara göre sınırlı ölçüde altında gerçekleştiği görülmektedir.

Dış ödemeler dengesindeki gelişmeler ise, ilk 5 aydaki ihracatımızdaki artış yüzde 10.3 iken ithalattaki % 2'lik yavaşlamadan kaynaklanan şekli ile cari açığın bir önceki senenin aynı aylarına göre, daha düşük kaldığını belirtmek gerekir. Genellikle, 85-90 milyar diye telaffuz edilen, Merkez Bankasının brüt döviz rezervi, üç aya kadar olan döviz yükümlülüklerinin olmadığı net rezervler olarak ele alındığında 43 milyar dolar civarında seyrettiği gözlenmektedir.

Bu müspet gelişmelerin yanı sıra, geçtiğimiz altı aylık süreçte ekonomide mevcut endişeleri giderecek önemli bir adım atıldığını ya da önemli bir değişim gerçekleştirdiğimizi ifade etmek güçtür. Yılın ilk 6 ayı geride kalmasına rağmen,

- Türkiye henüz Anayasa değişikliğini dahi gerçekleştirememiştir.
- Hukuk reformu kapıda beklemektedir.
- OVP de, büyüme finansmanının nasıl ve nereden sağlanacağı açık seçik ortaya konulmamıştır.

- Cari açık herkesin malumu en önemli sıkıntı olarak gündemdeki önemini korumaktadır.
- Milli gelir dağılımında adil olma adına hiçbir adım atılmamıştır.
- Büyüme oranları gelecek yıllarda düşük öngörülürken istihdamın nasıl azaltılacağı bilinmemektedir.
- Kamu maliyesindeki düzelmelerin harcamaların azaltılıp buna karşın gelirlerin artırılarak temin edilmesi yerine torba yasa, af yasası ya da 2/B uygulamaları ile çözümün sürdürülebilirlik açısından tatmin edici olmadığı göz ardı edilmemelidir.
- Enflasyon ve kurun pek de gerçekçi olmadığını dikkate almak gerekir.
- Teşvik mevzuatı düzenlenmeye çalışılmakta, ancak sanayileşmede katma değer artışına hangi sahalardan başlanacağı açıklığa kavuşmamıştır.

Bu konuların tartışılması bir yana, rakamsal büyüklüklere baktığında gözlenen o dur ki, talep yavaşlamaktadır. İlk altı aylık süreçte Merkezi Yönetim Bütçesinde iyiye değil kötüye gidiş vardır. Sanayi üretimi yavaşlamakta, kapasite kullanım oranları düşmektedir. İthalat yavaşlarken sevindirici bir haber ihracatta % 6'lık artış yüzlerimizi güldürmüştür. Kredilerde artış hızı yavaşlatılmıştır. Bankalar kısa vadeli borçlanırken, kurların fazla ve hızlı artışına izin verilmemiştir. Kısaca ifade etmek gerekir ise, uygulanan ve arzulanan şekilde ekonomide yavaşlama olgusu başlamıştır.

Bu noktada oluşan ikilemi dikkate almak gerekir. Daha yılbaşından önce, "ey bankalar kredi vermeyin" denilirken, şimdilerde bankalara "kredi ver" denilmektedir. Ekonomi kadar siyasi gerginliklerin sorun olacağını da unutmamak gerekir diye düşünüyorum.

Ama hatırlatmakta fayda gördüğüm bir husus, Türkiye ekonomisinin kabuk değiştirmekte olduğudur.

Kim ne derse desin, Türkiye ekonomik açıdan artık alt yapısını serbest piyasa koşullarında işleyebilecek bir noktaya getirmiştir. Türk

sermayesinin henüz küreselleştiğini söylemek mümkün değildir. Ekonomideki dengesizlikler hala devam etmektedir. Türkiye'nin çözmesi gereken sorun finansman sorunudur. Özellikle KOBİ'lerin finansman ihtiyacının karşılanmasında bankaların biraz daha farklı yaklaşımı sorunun çözümündeki kilidi açacaktır diye düşünüyorum.

DEĞERLENDİRME

Özetlemeye çalıştığım bu olumsuzluklara karşın, kabul etmek gerekir ki, Türkiye'de makro ekonomi iyi yönetilmektedir.

Bugün Dünya'da diğer ülkelerle kıyaslandığında Türkiye'nin parlayan bir yıldız olduğunu görmezlikten gelmek de mümkün değildir. Yıllardır hep IMF ye muhtaç yaşamış, finansman açığını kapatmak için IMF nin kapısını aşındırmış, sayısını dahi artık unutmak istediğimiz stand-by anlaşmalarını imzalamış bir ülke olarak IMF nin kriz sonrası yaratmak istediği yeni fona 5 milyar dolar katkıda bulunmak her halde hepimizi gururlandıracak bir gelişme olsa gerektir.

Olayı Dünya'da ki olumsuzluklara rağmen ekonomisini iyi yöneten bir ülke olarak ele aldığımızda, Türkiye'nin önünde engel tanımayacağını de görmek gerekir diye değerlendiriyorum. Yeter ki Türk iş adamının girişimcilik ruhu köreltilmesin...